

Ülevaade kolmanda sektori tegemistest neli korda aastas

EMSL on Eesti mittetulundusühingute ja sihtasutuste avalike huvide ühiseks teostamiseks ja kaitseks asutatud organisatsioon, mille missioon on Eesti ühendustele arengusuundade ja toetusteenuste pakkumine, avaliku arvamuse kujundamine, liikmete ühiste avalike huvide eestkoste ning avaliku ja äri sektoriga toimivate töösuhete kujundamine.

Ühendustel on tähtis roll naaberriikide abistamisel ..... lk 2

Oma seltsi, liidu või fondi igapäevaasju ajades ei teadvusta me just sageli, et meie enda kogemused, saavutused ja õppetunnid võivad kellelegi teiselegi kasulikud olla.

Välisriikide saadikute arvamused Eesti kolmandast sektorist ..... lk 3

Kolmanda sektori õhustik Eestis on väga põnev. Seda seetõttu, et see on veel küllaltki noor ja alles otsib oma suunda. Samuti on rõõm näha, kuidas osatakse eeskuju võtta välisriikidelt, näiteks just USA tugevatelt ühendustelt.

Mall Hellam valiti esimeseks Euroopa Liidu Aasta Kodanikuks

Seminar “Kokkulepetest tulemusteni” ..... lk 4

3.-5. märtsil 2005. a. leidis Tallinnas Sokos Hotel Viru Konverentsikeskuses aset seminar “Kokkulepetest tulemusteni”, mis käsitles avaliku sektori ja kodanikuühenduste vahelisi koostöövõimalusi.

Mida on meil teineteiselt õppida rahvusvahelises plaanis?

Uue aja ametnik Maris Puurmann ..... lk 6

Maris Puurmanni võib julgelt nimetada ainsaks Eesti ametnikuks, kelle tööks on kodanikuühiskonna arendamine. Selline ametikoht on vaid siseministeeriumi juures ning just see rõõmus, kriitiline ja hullumeelselt töökas tüdruk koordineerib valitsuse ja ühenduste omavahelist koostööd.

Kodanikuühiskonna aasta tegijad valitud ..... lk 7

22. veebruaril andis Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit (EMSL) koos Riigikogu esimehe Ene Ergmaga üle tänukirjad kodanikuühiskonna 2004. aasta primatete tegijatele.

Tabav ülevaade pildis aasta tegijate tunnustamiselt ..... lk 8-9

Pool aastat töötamist India mittetulundus- ühendustega ..... lk 10

Tulin Indiasse välispraktikale üliõpilasorganisatsiooni AIESEC kaudu. AIESEC vahendab ülikooliharidusega noori välispraktikale enam kui 85 riigis.

Uus eelarvestrateegia ..... lk 11

Alates 2007. aastast ühendatakse üheks kompaktses dokumendis Eesti riigi kaks olulist strateegiadokumenti, riigi eelarvestrateegia ja riiklik arengukava. See tähendab ka siseriiklike ja välisvahendite ühtset eelarvestamist. Sellest tulenevalt riiklikku arengukava senisel kujul enam ei tehta.

Vabatahtliku töö õiguslik reguleerimine

Uus riiklik arengukava algatati kabinetivaikuses

Ühendustel on tähtis roll naaberriikide abistamisel

Oma seltsi, liidu või fondi igapäevaasju ajades ei teadvusta me just sageli, et meie enda kogemused, saavutused ja õppetunnid võivad kellelegi teiselegi kasulikud olla.

Mall Hellam, AEFi juhataja ja EMSLi nõukogu liige
mall@oef.org.ee

Viimastel aastatel on paljud ühendused pööranud põhitähelepanu oma Euroopa sidemete tihendamisele: luuakse kontakte ja liitutakse üle-euroopaliste võrgustike ja katusorganisatsioonidega. Nii saadakse teavet oma valdkonna arengutest ja Euroopa Liidu poliitikatest, mida õpitakse omakorda kogenumate kolleegide eeskujul mõistma ja mõjutama. Silmnähtavaid edusamme ja professionaalsust on selles osas üles näidanud näiteks Eesti keskkonnaorganisatsioonid.

Ent sageli oleme euroliidus oma seisukohtade kuuldavaks tegemisel siiski veel õpipoisi rollis. Keerukatest raportitest ja direktiividest läbinärimine pole just lihtne töö ning õiges kohas õige asja ütlemist tuleb veel harjutada.

Samal ajal on Eesti avalikkus ja kodanikuühiskond kiiresti ja edukalt omaks võtnud toimiva demokraatia aluspõhimõtted, puudutagu need siis näiteks vabu ja õiglasti valimisi, avaliku teabe kättesaa-

Avarduv Euroopa ja ühinev maailm ei ole vaid Brüsseli ja Washingtoni asi, vaid paljuski ka kodanikuliikumiste kujundada.

davust, sõna-, kodaniku ja ühinemisvabadust, õigusriigi alused või muud, millega oleme nüüdseks juba harjunud ja mida veel 15 aastat tagasi olemaski ei olnud. Omaette äramärkimist väärivad kodanikuühiskonna arendamiseks tehtud jõupingutused ja eelkõige Riigikogus heakskiidetud Eesti Kodanikuühiskonna Arengukontseptsioon (EKAK), mille tähtsust kaasava ja osaleva ühiskonna kujundamisel on hakanud mõistma ka üha enam poliitikuid ja ametnikke.

Presidendivalimised ja demokraatlike jõudude võit Gruusias ja Ukrainas tugines olulisel määral võimsale kodanikualgatusele. Uus olukord nii ELi naaberriikides kui ka Lõuna-Kaukaasias on toonud Eesti riigile ja sealhulgas ka kodanikeühendustele uusi väljakutseid. Kes on jälginud Euroopa Komisjoni projektikonkursside viimaseid teemasid, see teab, et need on suures osas suunatud Euroopa naabruspoliitika elluviimisele ehk demokraatia ja õigusriigi aluste toetamisele euroliidu naaberriikides. Kui need algatused piirduksid üksnes ELi naaberriikidega Vahe-meremaades, siis poleks ilmselt palju neid, kes oma keeleoskuse ja keskkonna tundmisega võiksid mõelda konkreetsetele abi- ja koostööplaanidele. Äsjaste saatusekaaslastega on aga olukord teine.

Keele tundmine ja kohalike olude mõistmine aitab meil paremini aru saada demokraatia teele asunud maade kasvuraskustest ja püüdlustest inimväärsema elu poole.

Præguseks on näiteks Ukraina otsustavalt väljendanud oma tahet liituda euroliiduga. See loob Ukraina võimukandjatele ja kodanikuühendustele uue sihi – selgitada rahvale juba varakult ELi olemust ja liitumishoovust, samuti liidus avanevaid võimalusi. Kasvõi selles osas

Kiievis valimiste viimase voo öhtul 26. detsembril, kui oli selge, et Viktor Juštšenko võitis.

oleks meie organisatsioonidel mitmeid võimalusi oma kogemusi tutvustada.

Avarduv Euroopa ja ühinev maailm ei ole vaid Brüsseli ja Washingtoni asi, vaid paljuski ka kodanikuliikumiste kujundada. Eesti rolli demokraatia edendamisel endise Nõukogude Liidu aladel on siin raske üle hinnata. Jõudude ühendamiseks peavad kodanikuühendused istuma ühise laua taha koos Eesti välispoliitika ja arengukoostöö edendajatega ning aitama üheskoos endise NLi maade demokraatiad jalule. Just selleks on oma 15 tegevusaastat tähistav Avatud Eesti Fond algatanud ka Avatud Euroopa programmi.

Kõige selle valguses ei tundugi enam nii kaugena Viivi Luige kunagine mõte: “Kõik, mis toimub maailmas, toimub minuga”.

Soovid leida vabatahtlikke, annetajaid või toetajaid?

Eesti Päevalehes ilmuvad igal esmaspäeval värsked kuulutused ja üleskutsed www.heategu.ee lehelt. Registreeri oma organisatsioon www.heategu.ee kasutajaks ja lisa uus kuulutus!

Lähem info: **Heateo Sihtasutus**
telefon 631 1401
e-post info@heategu.ee

Välisriikide saadikute arvamused Eesti kolmandast sektorist

Kolmanda sektori õhustik Eestis on väga põnev. Seda seetõttu, et see on veel küllaltki noor ja alles otsib oma suunda. Samuti on rõõm näha, kuidas osatakse eeskju võtta välisriikidelt, näiteks just USA tugevatelt ühendustelt.

Aldona Wos, USA suursaadik Eestis

HodgesTM@state.gov

Enne Eestisse tulekut töötasin Põhja-Carolinas mitmete ühenduste nõukogudes. Tegevus ühendustes oli minu elus kesksel kohal just pärast meditsiiniist lahkumist ja enne saadikuks hakkamist. Plaanin kodumaale naastes jälle aktiivsemalt ühendustes tegutsema hakata, kuid vahepeal püüan oma kogemusi ja kontakte jagada siin Eestis.

Eesti kolmas sektor on noorem ja muidugi teistsuguses sotsiaalses olukorras kui USAs, ent sellegi poolest arvan, et Eesti ühendused ei ole veel piisavalt kohaliku ellu sulandunud ja nähtavad. Näiteks tsunamiohvrite abistamise kohta sai nii Eestis kui ka Euroopas lugeda sellest, kui palju erinevad valitsused raha eraldasid. Samas räägiti USAs aga sellestki, kui palju kodanikud ise raha kogusid ja ohvriabisse panustasid, seda just läbi ühenduste.

Arvan, et ühenduste, valitsuse ja ühiskonna vahel laiemalt peaks olema tugev kolmepoolne suhe: need kolm vajavad kõik üksteist. Enamus mu tuttavaid USAs ütleb, et see on ühelt poolt prestiižne, teisalt aga meie kultuurile loomumane, et ühendustele suunatakse raha, aega ja liidri- oskusi. Olen kindel, et on vaid aja küsimus, millal sarnane mõtelaad ka Eestis juurdub.

Edgars Skuja, Läti suursaadik Eestis

edgars.skuja@mfa.gov.lv

Nii Eestis kui ka Lätis mängivad ühendused võrdset suurt rolli. Meie riigid on läbi teinud suured muutused seoses iseiseisvumise ja demokraatia kehtestamisega. Ühenduste tegevus on laienenud igas valdkonnas, mis näitab omakorda avaliku teadlikkuse tõusu ja kodanikuühiskonna arengut.

Kõigi ühenduste arenguks on olulisim poliitiline olukord (seadusandlik raamistik tegutsemiseks), majanduslik keskkond ja avalikkuse toetus. Läti ja Eesti said

1980ndate lõpus tunda järsku avaliku aktiivsuse tõusu, millele järgnes osade ühiskonnaliikmete pettumus: täpsemalt nende, kes ei saanud kohe osa kasust, mis järskude majanduslike ja poliitiliste muudatustega kaasnes.

Arvan, et nii Läti kui Eesti ühendused on üle saanud teatud madalseisust ja otsivad nüüd uusi tegutsemisvaldkondi. Toon siinkohal näiteks koostöö ühenduste ja kohalike omavalitsuste vahel. See on väga oluline just vähem arenenud piirkondades, kus probleemid nagu haridus, noorte probleemid, naiste küsimused ja keskkondlikud väljakutsed on erinevatel tasanditel arutusel. Lätis on näiteid, kus ühendused on edukalt kaitsnud avalikke ühishuvisid uute ehitiste planeerimisel.

Veel kord tahan rõhutada, et ühenduste aktiivsus on mõõdupuukuks riigi demokraatia tugevusele. Eriti mõistame seda, kui vaatame naaberriike, kus ühenduste tegevus on riigi kontrolli all, ja meie kohustus on aidata neid inimesi saavutada demokraatia miinimumtase.

Nigel Haywood, Briti suursaadik Eestis

Daniel.Garlick@fco.gov.uk

Eesti kolmas sektor on mulle siinoldud aja jooksul palju muljet avaldanud.

Briti saatkonnal oli väga meeldiv ja edukas koostöö Eesti ühendustega näiteks 2004. aasta novembris, kui korraldasime Eesti, Soome ja Inglismaa ühisseminari avalike teenuste teemal.

Eesti ühenduste kohta jääb mulje, et teete valitsusega rohkem koostööd, kui ühendused Inglismaal. Samas ma arvan, et tulevikuväljakutseks Eesti ühendustele on töötada kooskõlas laiemat globaalsete prioriteetidega, nagu seda on näiteks HIV/AIDSi ennetustööd. Briti saatkond jätkab koostööd Eesti ühendustega, püüdes neid kui partnerit samas igati toetada.

Mall Hellam valiti esimeseks Euroopa Liidu Aasta Kodanikuks

15. märtsil anti Avatud Eesti Fondi juhatajale Mall Hellamile Brüsselis üle esimene Euroopa Liidu Aasta Kodaniku aunimetus.

Selle omistas talle Euroopa Liidu eri valdkondade eksperte ühendav organisatsioon EU Lobby.

“Mall Hellami panus on osutunud Euroopa Liiduga seonduvate probleemide lahendamisel äärmiselt tõhusaks,” ütles EU Lobby kaasasutaja Christian D. de Fouloy. Ta rõhutas, et igal aastal tunnustatakse Euroopa Liidus aasta volinikku, europarlamenti liiget, riigimeest, visionääri, kampaniategijat, äriliidrit või ajakirjanikku. “Seni polnud aga ühtegi auhinda, mis tunnustaks aasta kodanikku,” selgitas Fouloy.

Mall Hellami valimisel pidas EL Lobby kõige olulisemaks seda, et ta on Euroopa Tulevikukonvendi Eesti kodanikeühenduste kontaktgrupi asutajaliige, Euroopa põhiseaduse lepingu alaste debattide korraldaja Eestis, EL-i teemaliste koolituste korraldaja ning Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni (EKAK) üks eksperte ja elluviijaid.

Hellami sõnul on Euroopa Liidu Aasta Kodaniku tiitel tunnustuseks ka kõigile teistele Eesti kodanikeühenduste eestvedajatele, kellega üheskoos viiakse edasi Osaleva Eesti ehk O-Eesti ideed.

“Minu tegevuse oluliseks eelduseks on olnud võimalus ja õnn töötada juba 15 aastat Avatud Eesti Fondis, mille eesmärgiks on aidata kaasa avatud ühiskonna arengule,” lausub Hellam. “Ilma hea koostööta oma mõttekaaslaste ja kolleegidega ei oleks head ideed kunagi teoks saanud”, lisas ta.

Selle aasta Euroopa Äriliidri tiitlile kandideeris ka Avatud Eesti Fondi nõukogu esimees Linnar Viik.

Loe lisa: <http://www.oef.org.ee/>

Seminar “Kokkulepetest tulemusteni”

3.-5. märtsil 2005. a. leidis Tallinnas Sokos Hotel Viru Konverentsikeskuses aset seminar “Kokkulepetest tulemusteni”, mis käsitles avaliku sektori ja kodanikuühenduste vahelisi koostöövõimalusi.

Elina Kivinukk, EMSL
elina@ngo.ee

Mitmel pool (Eestis, Horvaatias, Inglismaal, Iirimaal, Kanadas ja Šotimaal) on välja töötatud raamistik avaliku sektori ja ühenduste koostöömiseks lepingu või strateegilise dokumendina – Eestis on selleks Riigikogus kinnitatud Eesti Kodanikuühiskonna Arengukontseptsioon (EKAK). Venemaal, Lätis ja Leedus aga alles otsitakse ühenduste rolli ühiskonnas ja sobivat koostöölepe viisi. Seminaril jagatigi erinevate maade kogemusi ja õppetunde, samuti leiti kokkupuutepunkte avaliku sektori ja ühenduste koostöös.

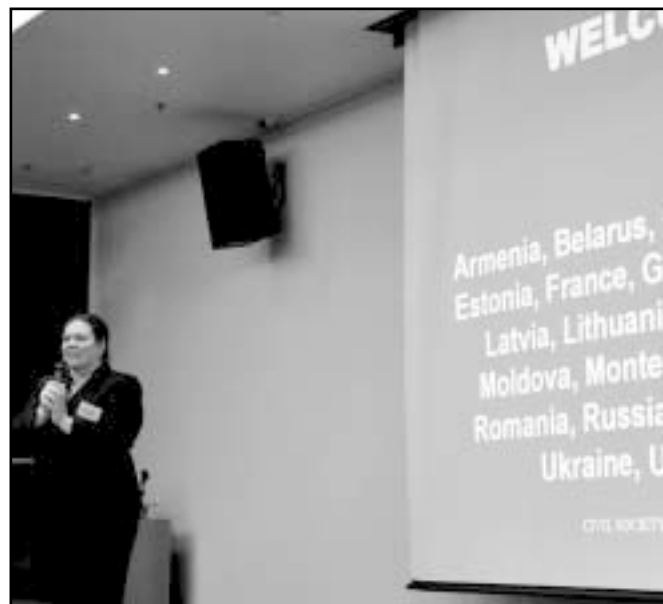
Seminaril põhiteemadeks olid ootused avalikule, kolmandale ja erasektorile, ühenduste kaasamine ning osalemine seaduseloomes, avalike teenuste üleandmine ühendustele, kodanikuühiskonna rahastamine, statistika, kodanikuharidus ning sotsiaalne innovatsioon.

Lõppjärgeldustes kinnitati ühiselt strateegiadokumentide vajalikkust – maades, kus veel dokumentide loomisprotsessi pole alustatud, on see otstarbekas. Samas on vajalik õppida üksteise kogemustest maades, kus strateegiad paika pandud. Eesti kontekstis on oluline saavutada Eesti Kodanikuühiskonna Arengukontseptsiooni tähtsustamine riiklikul tasandil tagamaks korraliku rahastuse EKAK tegevuskava rakendamiseks, vajalik on EKAKi tutvustada kohalikul tasandil ning üle vaadata EKAKi rakendamisüksuse asukoht, mis hetkel asub regionaalministri juures.

Seminaril osalesid ligikaudu 50 väliskülalist (Ameerika Ühendriikidest, Gruusias, Horvaatiast, Inglismaalt, Kanadast, Lätist, Leedust, Makedooniast, Montenegrost, Poolast, Rumeeniast, Soomest, Šotimaalt, Valgevenest, Venemaalt, Wales'ist) ning 85 Eesti osalejat, esindades suurimaid kodanikuühendusi, ministereid, kohalikke omavalitsusi, välisesindusi.

Seminaril esitluste ning töögruppide ja arutelude kokkuvõtetega on võimalik tutvuda EMSLi koduleheküljel www.ngo.ee.

Seminaril korraldasid Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, Siseministerium ja Balti-Ameerika Partnerlusprogramm.

Seminaril osales 130 osavõtjat kahekümnest riigist.

Mida on meil teineteiselt õppida rahvusvahelises plaanis?

Susan D. Phillips, Carletoni Ülikool
SusanPhillips@pigeon.carleton.ca

Kolmanda sektori ja valitsuse vaheliste koostööpõhimõtete väljatöötamine oli iseloomulik möödunud aastakümnele. Sellised kokkulepped, olgu see arengukontseptsioon või skeem, on vastu võetud paljudes riikides – nii väikestes kui ka suurtes, nii hästi toimiva kolmanda sektoriga ja kui alles kolmanda sektori arengu- ja alustatavates riikides.

Kuidas saame võrrelda nii erinevaid kogemusi ja kokkuleppeid? Kas saame ennustada, milline riik on edukam kui teised? Millised on rahvusvahelised õppetunnid, mida saaksime oma riigis praktiliselt ära kasutada?

3.-5. märtsini Tallinnas toimunud rahvusvaheline seminar “Kokkulepetest tulemusteni” oli üks esimesi võimalusi ühise laua taga kohtuda ja teineteise sellega kogemustest õppida. Osalesin Kanada Accordi arendamise juures akadeemikust vaatlejana ning seetõttu leian,

et tuleks panustada just kogemuste vahetamisele. Nii usun, et EMSLi seminar oli kohtumispaik praktikuile, kellel on teineteisele palju õpetada.

Kui juttu tuleb kolmanda sektori ja valitsuse vahelisest kokkulepest, siis üha enam kuuleb küsimust – miks nüüd? Tõepoolest, miks pärast seda, kui esimene sellelaadne kokkulepe 1997. aastal Inglismaal allkirjastati, on nii paljud riigid asunud seesugust dokumenti välja töötama? Üks põhjus on kindlasti see, et riigid jäljendavad ja kopeerivad teineteist. Muidugi vaatas ka Kanada kolmas sektor Inglismaa poole, kui koostasime ettepanekuid oma valitsusele, ning Accordi kirjutas laenasime inglasele isegi sõnastust. Kuid see pole pelgalt kopeerimissoov. Soov kokku leppida tuli korraga nii valitsuste kui kolmandate sektorite poolt, sest alates 1990ndate lõpust hakkasid paljudes riikides toimuma fundamentaalsed muutused kodakondsusküsimuses ja kodanikuühiskonnas laiemalt.

Kodanikuks olemisega pean silmas enamat kui üksnes riigi poolt antavat passi ja teatud juriidiliste õiguste olemasolu. Pigem on küsimus erinevates suhetes kodaniku ja riigi vahel. Ja kodanike endi vahel, sest nemad on ka poliitilise kogukonna liikmed.

Sellises laiemas käsitluses toetavad Accordi- ja EKAKi-laadsed dokumendid kodakondsuse nelja mõõdet:

- 1) omavahel segunenud vastutus riigi, turu, pere ja kogukonna vahel
- 2) indiviidide ja ühenduste õigused ja kohustused
- 3) ligipääs poliitilisele jõule ja võimalus panustada poliitilistesse protsessidesse
- 4) identiteedi ja kuuluvuse tunne

Ühendustel on kodanikuühiskonna kujundamisel ja säilitamisel oluline roll. Need on justkui lülid riigi ja kodanike vahel, mõjutades, kes ja kuidas on esindatud. Ühendused annavad võimaluse väljendada kodanike vajadusi teistele kodanikele ja riigile. Ühendused ise on avalike arutelude korraldamise, kompromisside leidmise ja enda hea valitsemisega demokraatia toimimise kohaks. Nende suutlikkus ja soov pakkuda teatud laadi teenuseid aitab tegevdada sidemeid riigi, turu ja kolmanda sektori vahel, mille tulemuseks ongi sidusam ühiskond.

Ühenduste oskus kaasata ühiskonna erinevaid liikmeid – eriti vähemusi – ja ehitada sildu erinevate gruppide vahel määrab suurel määral selle kui kaasav või kinnine on ühiskond.

Ühenduste roll muutumas

Viimastel aastatel on ühenduste roll paljudes riikides muutunud. Veel mõni aeg tagasi suhtuti ühendustesse kui heategevuslikesse organisatsioonidesse – neid vaadati kui gruppi inimesi, kel on rohkem võimalusi ning kes pakuvad teenuseid ja abi väiksemate võimalustega inimestele. Ehkki ühendused pakuvad oma liikmetele ja klientidele siiani teenuseid ja abi, ei seisne ühenduste mõte siiski vaid heategevuses, vaid (uue) kodanikuühiskonna ehitamises. Grupid ja kogukonnad (ühendused) pakuvad pidevalt viise ja võimalusi iseenda aitamiseks ja nõuavad samas, et neid kuulataks ja kaasataks nüüd ka avaliku poliitika kujundamisse. Ehk teisisõnu tahavad ühendused olla aktiivne osa osalusdemokraatiast. Eriti hästi on seda näha

riikides, kus demokraatia on kestnud juba pikemat aega, ja riikides, kus see on alles kehtestatud.

Valitsusedki mõistavad, et tänapäeval toimuvad väga keerulised ja raskesti juhitavad sotsiaalsed ja majanduslikud protsessid. Kõigi esilekerkivate küsimustega tegeledes on nad edukad ainult kolmanda ja erasektoriga koostööd tehes. Valitsused vajavad erinevate ühiskonnagruppide teadmisi ja usaldust. Samuti on ühendused kanaliks reaalse sotsiaalse olukorra teadasaamiseks.

Selliste dokumentide põhieesmärk nagu EKAK või Accord Kanadas on seega välja töötada visioon, printsiibid ja tegevused ning alustada ühenduste kaudu intensiivsemat koostööd valitsuse ja kolmanda sektori vahel tervikuna.

Esimene selle tegevuse tulemuslikkuse mõõdupuu on muutused seadusandluses: ühenduste iseseisvus, rahastamismehhanismid, ühenduste õigused eestkostetööks ja võimalused osaleda avalike poliitika kujundamises.

Olulised on nii kokkuleppedokumentid kui ka protsess ise. Tõesti, see kuidas dokument ja selle rakendusmehhanismid välja töötatakse, on sama olulised kui dokumendi tegelik sõnastus. Õppimine, mis toimub kogu dokumendi väljatöötamise ajal, võib omada kaugeleulatuvat mõju.

Näiteks Kanadas nägid ühendused selles valitsuse osas, mis reguleerib ühenduste maksude küsimust, pikka aega takistust oma arengus ja reformis. Kuigi Accordis maksude küsimust ei käsitleta, osales dokumendi väljatöötamisel siiski esindaja just maksudega tegelevast osakonnast. Selle tulemusena kandus arusaam dokumendist ja selle rakendamise vajalikkusest edasi. Nüüdseks on maksudega tegelev osakond asunud omaalgatuslikult üle vaatama teenuste standardeid ja on ühenduste suhtes toetavam. Accord ise seda ei nõua, kuid selle loomise protsess tõi kaasa oluliselt edasiviiva muutuse.

Kui mõned dokumendid (kokkulepped) on vaid vabatahtlikud, siis on ka neid, mis on rohkem seadusandlusega seotud, mis omakorda annab neile ka poliitilist jõudu. Kuid seadusandlik jõud ei ole see, mis määrab dokumendi efektiivsuse. Olulised on ka mitmed muud asjad.

Esiteks on oluline pidev diskussioon valitsuse ja ühenduste esindajate vahel, et arutada dokumendi rakendamist ja elluviimist. See on töö, mida Eestis peab pidevalt tegema EKAKi rakendamise ühiskomisjon.

Teiseks on oluline iga-aastane (või vähemalt regulaarne) avalik raporteerimine, kas valitsus ja kolmas sektor täidavad antud lubadusi ja saavutavad ühiseid eesmärke. Muidugi ei ole nende kokkulepete ja strateegiate ainuke eesmärk luua valitsustele ja ühendustele juhtidele rutiinseid protseduure ja nõuda pelgalt raportite koostamist. Pigem on eesmärk anda hea ja tegelik põhjus elamiseks sõlmitud kokkulepete järgi. Kolmas põhjus on nõ pehmete väärtuste vallast – et oleks eeskujusid nii valitsuses kui kolmandas sektoris, kes oskaksid juhtida selle dokumendi eduka rakendamise kaasnevat väärtuste ja kultuuri muutust organisatsioonides.

Poliitika kujundamise protsess nõuab tugevaid katusorganisatsioone ja võrgustikke

Olulisim kohustus kokkulepete rakendamisel on minu arvates see, et ühenduste juhtidel oleks olemas vajalik oskus ja võime olla võrdseks partneriks. See tähendab, et peavad olemas olema tugevad katusorganisatsioonid ja võrgustikud nagu EMSL, kes suhtlevad efektiivselt, kaasavad oma liikmeid ja oskavad koos nendega kujundada seisukohti poliitika kujundamise protsessis.

Kokkulepped ja tegevuskavad nagu EKAK ei ole protsessi lõpp, vaid hoopis algus. Niisugused dokumendid on mehhanismid ja ümber mõtestatud suhted valitsuse ja kolmanda sektori vahel. Need võiksid olla kui vahendid uute muutuste loomiseks näiteks maksude osas seadusandluses, ühenduste valitsusepoolse rahastamises või hea kodanikuühiskonna toimimiseks. EKAKis on palju potentsiaali ning paljulubav algus Eestis on tehtud. Samuti võib sellest inspiratsiooni saada ka erasektor või kohalikud omavalitsused, et parandada oma suhteid kolmanda sektoriga.

Loodan, et intensiivistub koostöö nende riikide vahel, kes taolisi kokkuleppeid on ellu viima asunud. Arvan ka, et need protsessid on aluseks suuremale muutusele ühiskonnas, mille tagajärjel mõeldakse ümber kogu kodaniku ja riigi omavaheline suhe. Paljudel riikidel, ka Kanadal, on siinkohal palju õppida just Eesti julgetest sammudest seoses EKAKi rakendamisega.

Uue aja ametnik Maris Puurmann

Maris Puurmanni võib julgelt nimetada ainsaks Eesti ametnikuks, kelle tööks on kodanikuühiskonna arendamine. Selline ametikoht on vaid siseministeriumi juures ning just see rõõmus, kriitiline ja hullumeelselt töökas tüdruk koordineerib valitsuse ja ühenduste omavahelist koostööd.

Alari Rammo, EMSL

alari@ngo.ee

Milliseid tulemusi ootad oma valdkonnas 2005. aastal?

Nähtavat tulemust, mis annaks kõigile edasitegutsemiseks positiivse süsti. Suur samm edasi oleks kaasamispehimõtete kirjasaamine ning ühtne arusaam professionaalsest vabatahtlikust tegevusest ja selle reguleerimisest.

Kui tõhusaks pead EKAKi ühiskomisjoni töövormi?

Vormi poolest väga tõhusaks. Võib-olla pole küll osalejad harjunud veel ühise laua taga koos tegutsema, et kõigile sobivad lahendused leida. Mingil määral ongi komisjon just põhjendamise koht neile, kes muidu kokku ei tule, aga peaksid siiski teatud ühistel teemadel omavahel rääkima.

Raha on tegevuskava rakendamiseks ju ikka vähe.

Ma ei ütleks nii. Arvan, et me poleks valmis suuremat summat mõistlikult ära kasutama. Teame, mis on valesi ja mis ei toimi ning umbes ka seda, kuhu me tahaksime mingites kitsastes valdkondades jõuda. Aga me ei näe veel kõiki seoseid ega oska analüüsida tegevusi eesmärgini jõudmiseks. Segane on ülesannete jaotus ja puudub üksmeel ühises vastutuse võtmises. Rahastada saab just tegevusi ja kuni me ei näe kogu süsteemi, on raske väita, et andke meile miljoneid ja siis jõuame me tohtu saavutuseni.

Kuidas sa mõõdad kodanikuühiskonna arengut?

Kindlasti mitte rahas. Mulle meeldib ühiskomisjoni töövorm – see on samuti üks arengule viitav märk. Hetkel oleme jaganud ettevalmistavad tegevused kahe aasta peale ja võib-olla saame pärast seda öelda, et nüüd on konkreetsed sammud astunud, ja nende abil ka tulemust mõõta.

Ja need tulemused pole enam 20 inimese poolt välja öeldud mõtted, vaid laiemalt läbi arutatud teemad ja lahendused. Siis saab edasi rääkida ka vajalikest ressursidest ja edasistest plaanidest.

Ühenduste meelest pole me kindlasti enam nii alguses.

Ma ei vaidle vastu, et palju on tehtud, aga vaatan seda oma ametikohalt. Muidugi on meil palju toredaid inimesi ja häid näiteid! Aga iga koostöö on alguses raske ja väga palju on veel teha.

Kas EKAKi rakendamise töö peaks kuidagi ümber korraldama?

Teiste riikide kogemus on näidanud, et võib-olla oleks niisugune valdkondade-ülene protsess paremini koordineeritud peaministri büroo juures Riigikantseleis – see muudaks EKAKi kõikidele ministerriumitele võrdseks dokumendiks. Praegu kohustub siseministerium tegelema mitmete kontseptsioonide sisalduvate teemadega, mille puhul me tihti ei saa muudatusi ise kõige kiiremini ellu viia. Pole selleks pädevustki. Aga see on poliitiline otsus, kas EKAK on valitsusele oluline või mitte.

Mis sind igapäevases töös nüüd enam kui aasta jooksul enim üllatanud on?

Ma ei kujutanud ette seda bürokraatia hulka ega sedagi, kui keerukas on mingeid muudatusi ellu viia. Kui tahad mingit lihtsat ja loogilist asja paremaks muuta, pead tulemuseni jõudmiseks süsteemi väga hästi tundma, tohtu skeemi välja mõtlema ja teadma täpselt, kuidas end erinevates situatsioonides väljendada.

Kuidas ühendused sellega toime tulevad?

Kui sa ise saad võib-olla bürokraatia ja riigisüsteemi toimimistest ja sõltuvus-

test aru, siis seda seletada on suhteliselt keeruline. Harjusin juba Vormsi saarel sellega, et inimesed ei pruugi kõigest aru saada; et neil võivad olla erinevad arvamused ja sinu ülesanne ongi leida see ühine osa. Ühendustel on ka omamoodi tegemise harjumus suur, aga mõlemad pooled peavad end koostöö huvides kohandama.

Miks nii kriitiline?

Mul on kahju, et kõik ühendused pole partnerina otsusekindlad ning julged arutlejad. Mõned on, kuid nii tekibki ebavõrdsus. Selle asemel, et ka oma seisukohti julgelt välja öelda, viidatakse tagasihoidlikult sellele, et julgemad on end ebaõiglaselt läbi surunud ja teisi ei kuula keegi. Ei saagi kuulata, kui oma arvamust välja ei öelda. Ega ka avalikus sektoris töötavad inimesed pole alati harjunud end julgelt ja selgelt väljendama. Kõige keerulisem, ent samas kõige olulisem on põhjendamine, mida täpselt ja miks üks või teine pool soovib.

Elupõlisele riigiametnikule oleks hea kogemus töötada ühenduses kui ebastabiilses keskkonnas, kus ta peab ise oma tegevuse paika panema ja oma vajalikkust tõestama. Mulle meeldib üks Kanada vahetusprogramm, kus ametnikel on võimalus töötada aasta aega ühenduse juures ja vastupidi. Siis saadakse aru, kui erinevad on tegelikult suhtlemismudelid.

Kodanikuühiskonna aasta tegijad valitud

22. veebruaril andis Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit (EMSL) koos Riigikogu esimehe Ene Ergmaga üle tänukirjad kodanikuühiskonna 2004. aasta parimatele tegijatele.

Alari Rammo, EMSL

alari@ngo.ee

Tänavuse konkursi märksõna oli rahvusvaheline tegevus, sest EMSLi nõukogu esimehe Lagle Pareki sõnul on üha olulisem kogemuste vahetus muu maailma ühendustega, vastastikune õppimine ja vabatahtliku töö areng.

EMSLi nõukogu valis aasta tegijad välja neljas kategoorias. Parimaks mittetulundusühinguks valiti Eesti Väitlusselts, aasta sihtasutuseks E-Riigi Akadeemia, aasta vabatahtlikuks Arengukoostöö ümarlaua koordinaator Riina Kuusik ja missiooniinimese tiitli sai Kanadas elav Toronto eestlaste ühenduse juht Elmar Tampõld. Sobivate kandidaatide puudumisel jäid tänavu välja andmata eraannetaja ja hea ettevõtte tiitlid, mida on seni seitsmel varasemal aastal antud.

Eesti Väitlusselts

1994. aastal Avatud Eesti Fondi programmina alustanud liikumine muutus iseseisvaks 1998. aastal ja on kasvanud nüüdseks enam kui poolttuhat inimest siduvaks organisatsiooniks. Väitlusseltsi missioon on juurutada mõtteviisi, et ühiskondlikus dialoogis saab määravaks tugevam argument.

Rahvusvahelisel tasandil tehakse koostööd teiste väitlusorganisatsioonidega, osaletakse väitlusmeistrivõistlustel Euroopa ja maailma tasandil keskkooli-õpilastest tudengiteni. Eelmisel aastal käidi turniiridel Lätis, Leedus, Sloveenias ja Saksamaal. Lisaks korraldas Eesti Väitlusselts mullu rahvusvahelise noortefoorumi koostöös maailma suurima väitlusliikumist ühendava katusorganisatsiooniga IDEA.

Vaata lisaks www.debate.ee.

E-Riigi Akadeemia

EGA nime all tuntud sihtasutus on tegutsenud vaid mõned aastad, kuid infoühiskonna arendamiseks on nad palju ära teinud. Muude rahvusvaheliste projektide kõrval on EGA algatamas Tiigrihüppe

projekti Gruusias riikliku programmina. 2003-2004. aastal tegutses EGA 18 riigis üle maailma, koolitades riigiametnikke ja ühendusi peamiselt SRÜs, Ida-Euroopas, Balkanil ja Aasias. EGA viimase aja kohalikud projektid puudutavad vabavara koolitust ühendustele, e-demokraatia arendamist jne. Vaata lisaks www.ega.ee.

Riina Kuusik

Riina Kuusik on üks neid väheseid, kes leiab aega abikäe ulatamiseks ka teiste riikide hädalistele. Eestis puuduvad rahvusvahelist humanitaarabi andvad ja arengukoostööga tegelevad ühendused. Arengukoostöö ümarlaud (AKÜ) tegeleb just selliste teemadega, mis ei puuduta eestlaste igapäevaelu, vaid näiteks Eesti arengukoostööalast poliitikat, haridust, õiglase kaubanduse küsimusi ja Euroopa Liidu idasuunalist koostööd. 2004. aasta lõpus ühines AKÜ ka ASA programmi GLEN projektiga vabatahtlike lähetamise koordineerimiseks arengumaadesse. Vaata lisaks: terveilm.inspiral.ee

Elmar Tampõld

1944. aastal Rootsi ja sealtkaudu Kanadasse emigreerunud Elmar Tampõld on rahvusvaheliselt tunnustatud arhitekt ja ettevõtja ning silmapaistev väliseesti haridustegelane. Tartu Ülikooli auliikme töödest väärrib esiletõstmist eelkõige Tartu Kolledž Torontos, mis on arhitektuurilise ja ettevõtlusidee suurepärase sümbioos ja sellisena ainulaadne eestlaste institutsioon välisriigis.

Koos mittetulundusliku instituudiga on kolledž muutunud tunnustatud kultuurikeskuseks Kanadas ja kaugemal. Oma arhiivi, raamatukogu, ringide ja seminaridega on Tampõld aidanud tutvustada Eestit, Tartut ja Tartu Ülikooli akadeemilist kultuuri kõikjal Põhja-Ameerikas. Tampõld lõi Eesti õpingute õppetooli ka Toronto Ülikooli juurde ja asutas 1999. aastal Ilmar Heinsoo nimelise stipendiumifondi.

Tänavu tähistab visionäär ja mentor Elmar Tampõld oma kaheksakümne viiendat sünnipäeva.

Esireas: Kristina Mänd, Kairi Birk ja Mall Hellam Ene Ergma sõnumit vastu võtmas.

Aasta sihtasutuse, paljudes riikides infoühiskonda arendava E-Riigi Akadeemia juht ning lektor Ivar Tallo.

Arengukoostöö mootorit Riina Kuusikut toetavad jõulised proudad Lagle Perek ja Ene Ergma.

Aasta mittetulundusühingu, Eesti väitlusseltsi nimel võttis Ene Ergmalt tänukirja vastu Katrin Viru.

Kanadas elavat Elmar Tampõldu esindas tänuüritusel Jaan Kelder, korporatsioonikaaslane Sakalast.

Tartu Ülikooli Euroopa Kolledži õppejõud Paul Goble vaatles välismaalase värsket pilguga Eesti kodanikuühiskonda.

Tegijatele kingitud raamatu autor Aleksei Turovski võrgutab loomapsühholoogiaga Kristina Mändi ja Uku Lemberit EMSList ning Riigikogu esimeest Ene Ergmad.

Riik on suur ka siis, kui väike.
Riik on kodaniku jagu.
Mina olen kodanik!
Riik on kuu ja mina päike,
mul on maa ja mitte pagu.
Olla kodanik on šikk!

Kodanikul olgu koda,
teiseks kojaks olgu riik.
Riigis olgu seda, toda,
kolmandatki. Iga liik
tundku ennast hästi riigis,
mille tore kodanik
õdusamas konnatiigis
vägev on kui aatomik!

Karl Martin Sinijärv, 2005

Pool aastat töötamist India mittetulundusühendustega

Tulin Indiasse välispraktikale üliõpilasorganisatsiooni AIESEC kaudu. AIESEC vahendab ülikooliharidusega noori välispraktikale enam kui 85 riigis.

Riin Kranna, AIESEC Eesti
riin.kranna@mail.ee

Et huvitav praktikaettepanek tuli just Indiast, siis nii sõitsingi kaheksaks ja pooleks kuuks Calcuttasse. Sõitu toetas ka Balti-Ameerika Partnerlusprogramm.

Indias olen töötanud kahe mittetulundusühingu juures. Mõlemas organisatsioonis juhtisin projekte, mis täitsid peamiselt kolme eesmärki:

- 1) ühenduse tegevuse tutvustamine laiemale avalikkusele;
- 2) avalikkuse teavitamine ühenduse lahendatavatest probleemidest;
- 3) ühendusele uute rahastajate leidmine ja uute võrgustikusuhete arendamine.

Töökogemus füüsilise puudega inimestega tegelevas ühenduses *Mobility India*

Esialgne plaan oli hakata selle organisatsiooni projektimeeskonnas dokumentaalfilmi tegema. Et ühenduse enda plaanid olid minu saabumise ajaks dokfilmi-projekti osas muutunud, tuli leida uus võimalus, kuidas saaksin ühendusele kasulik olla. *Mobility India* palus mul abiks olla uute rahastajate leidmisel, ühenduse tutvustamisel ja füüsiliste puuetega laste teemade kajastamisel ajakirjanduses.

Koos ühe Hongkongi tüdrukuga koostasime projekti suurema ürituse "I AM ABLE", mis kõiki nimetatud eesmärke täidaks. Hongkongi tüdruk oli samuti Calcuttasse tulnud AIESECi kaudu, töötades India kunstnike mittetulundusühingus *The Eye Within*. "I AM ABLE" tõi ühisele maalimisüritusele kokku kaheksa kuulsat India kunstnikku ja 40 füüsilise puudega last Calcutta vaestepiirkonnast Garden Reachist. Projekti peamine sõnum oli "Kõik lapsed on loo-

Riin Kranna koos kaaslastega projektis "I AM ABLE".

vad ja võimekad". Üks eesmärk oli ka nendele lastele erilise ja meelde jääva päeva kujundamine.

Üritus toimus mullu 22. augustil Science City teaduspargis. Kohale oli kutsutud tuntud lauljaid ja etlejaid. Avasõnad ütles West-Bengali osariigi (India osariik, mille pealinn on Calcutta) puuetega inimeste komisjoni esimees. Oluline oli ajakirjanduse kohalolek ning teema hilisem kajastus meedias.

Nägime üritust korraldades Hongkongi tüdrukuga tõsist vaeva, et leida vajalik eelarveraha – võõras keskkonnas oli see muidugi omaette katsumus. Kokkuvõttes tuli aga projekt rahaliselt plussi. Mõlemad organisatsioonid said selle ürituse abil endale uusi rahastajaid ka järgmisteks projektideks. Lisaks plaanivad ühendused üritusel valminud maaliid oksjonile panna ning sellegi abil oma tegevusele raha juurde saada.

Dokumentaalfilmi tegemine mittetulundusühingule Praajak

Teist AIESECi välispraktikat teen Calcutta filmiinstituudis *Satyajit Ray Film and Television Institute*. Esimene tööülesanne oli dokumentaalfilmi tegemine koos ühe Šveitsi noormehega, kes oli

AIESECi välispraktikat tegemas mittetulundusühingus Praajak.

Ühenduse üks tegevusvaldkondi on lahenduste leidmine Kotide (mehed, kes tunnevad end naistena) probleemidele. Ühendus soovis dokumentaalfilmi selleks, et Kotide probleemi tutvustada valitsusele ja laiemale avalikkusele, aga ka Kotidele nende inimõiguste selgitamiseks.

Pooletunnise dokumentaalfilmi tegemisel osalesid lisaks Praajakile veel kolm Kotide mittetulundusühendust West-Bengalist, filmiinstituut ja pearahastajana mittetulundusühing Suport Eestist. Filmi levitamiseõigused kuuluvad Aasias India mittetulundusühingule Praajak, mujal maailmas aga Eesti mittetulundusühingule Suport.

Minu järgmine tööülesanne filmiinstituudis on teha dokumentaalfilm füüsiliste puuetega noorte olukorrast Indias ja Eestis. Selle projektiga on seotud nimetatud filmiinstituut ja füüsiliste puuetega inimestega tegelev Eesti mittetulundusühing Händikäpp.

Indias elamise ja töötamise kohta saan seni öelda, et tegu on paigaga, kus palju erilist ja uskumatut on võimalik siis, kui sattuda kokku heade inimestega. India on saanud osakeseks minust ja usun, et saan puudust tundma siinsetest sõpradest, töökaaslastest ja elustiilist.

Uus eelarvestrateegia

Alates 2007. aastast ühendatakse üheks kompaktses dokumendis Eesti riigi kaks olulist strategiadokumenti: riigi eelarvestrateegia ja riiklik arengukava. See tähendab ka siseriiklike ja välisvahendite ühtset eelarvestamist. Sellest tulenevalt riiklikku arengukava senisel kujul enam ei tehta.

Katre Eljas-Taal, Rahandusministeerium
katre.taal@fin.ee

Riigi eelarvestrateegia (RES) 2007-2010 (sisaldades ka struktuurifondide vahendeid aastateks 2007-2013) koostamise ajakava on enam-vähem koos, kuid vajab veel täiendamist. Siinkohal toon välja olulisemad verstepostid:

2005. aasta jaanuar – algab RES 2007-2010 koostamine: kontseptsiooni tutvustamine, koolituste ja seminaride läbiviimine, strateegilise planeerimise määruse eeldatav vastuvõtmine Riigikogus, valdkondlike strateegiate koostamine, RAK 2004-2006 makromajandusliku mõju analüüs;

2005. aasta II kvartal – algab valdkondlike tegevuskavade ja finantskavade koostamine, jätkub valdkondlike arengustrateegiate koostamine;

2005. aasta III kvartal – alustatakse läbirääkimisi Euroopa Komisjoniga (EK)

2005. aasta lõpp – Eesti strateegiline arengukava aastateks 2007-2013 esitatakse EKle;

2006. aasta algus – EK peaks kinnitama Eesti 2007-2013 strateegilise arengukava, EKle esitatakse valdkondlikud tegevuskavad ja määratletakse RES 2007-2010 siseriiklikud vahendid;

2006. aasta keskpaik – EK peaks kinnitama valdkondlikud tegevuskavad.

Huvigruppide kaasamisel on plaanis teha koostööd Riigikantseleiga ja võtta aluseks ka Praxise äsja läbiviidud kaasamisalase uuringu tulemused. Üldiselt peaks iga ministeerium ise hoolitsema oma huvigruppide kaasamise eest, kuid rahandusministeeriumil on plaanis välja töötada ka ühtsed soovitusel ja luua tulevikus ka kaasamise süsteem.

Vabatahtliku töö õiguslik reguleerimine

Tuulike Mänd, Tartu Vabatahtlike Keskus
tuulike@vabatahtlikud.ee

10. veebruaril toimus vabatahtliku tegevuse õigusliku reguleerimise teemaline ümarlaud, kus arutati vabatahtliku töö tegemise ja selle korraldamisega kaasnevat probleemi, nende põhjusi ja võimalikke lahendusi.

Leiti, et vabatahtliku tööga seonduvat küsimust tuleb käsitleda nii vabatahtlike kui ka neid kaasata soovivate organisatsioonide seisukohalt. Kindlasti tuleb ettevaatlik tuleb olla ülereguleerimisega. Vabatahtlikku tööd, mis praegu toimub läbinisti inimeste heale tahtele ja usaldusele põhinedes, ei tohiks regulatsioonid takistama hakata.

Ümarlaval toodi välja kolm esmajärjekorras lahendamist vajavat küsimust:

- vabatahtliku töö mõiste määratlemine,
- vabatahtliku ja teda kaasava organisatsiooni vaheliste suhete reguleerimine lepingu abil,
- kulude katteks väljamaksete tegemine vabatahtlikele.

Tartu Vabatahtlike Keskuse (TVK) ning Eesti Kodanikuühiskonna Arengukontseptsiooni (EKAK) rakendamiseks loodud ühiskomisjoni poolt korraldatud ümarlaval osalesid ühenduste, justiits-, sise-, sotsiaal- ning haridus- ja teadusministeeriumi esindajad. Ümarlaval korraldamist toetasid Sise- ja Balti-Ameerika Partnerlusprogramm.

Uus riiklik arengukava algatati kabinetivaikuses

Peep Mardiste, Eesti Roheline Liikumine
pepe@ut.ee

Euroopa Liit koostab oma ühiseelarvet seitsmeaastaste perioodide kaupa. Et järgmisel eelarveperioodil (2007-2013) erinevatest eurotoetustest osa saada, on ka Eesti alustanud vastavate riiklike kavade koostamist.

Sarnase programmi koostamise värske kogemus on olemas aastateks 2004-2006 tehtud riikliku arengukava (RAK) näol. Paljusid vabaihendusi nähti toona RAKi valmimisel sotsiaalsete partneritena, kuid unustati rahandusministeeriumi juhitud kaootilise protsessi käigus peatselt.

Järgmise eelarveperioodi (ehk euroslängis programmiperioodi) dokumentide ettevalmistamine käib suure hooga kogu käesoleva aasta ja 2006. aasta alguse. Möödunud RAKi protsessi vigadest õppinud vabaihendused aktiveerisid varakult; esimesed kirjad sooviga saada protsessi kaasatud, läksid liikvele 2004. aasta oktoobris. Et sisulist vastust ei tulnud, koostasid kuus katusorganisatsiooni (sh ka EMSL) jõulude eel mahuka ühispoordumise konkreetsete ettepanekutega kaasamise korraldamise osas, aga sellelegi pole rahandusministeerium korduvatele meeldetuletustele vaatamata seni vastanud. Samal ajal programmeerimise protsess loomulikult käib, vabaihenduste jaoks seni aga kinniste uste taga.

Mida vabaihendused seoses uue programmiperioodiga soovivad? Esmalt muidugi läbipaistvat ja avatud protsessi. Möödas peaks olema ajad, mil ametnikud treivad kabinetivaikuses olulisi tulevikustrateegiaid, millest informeeritakse avalikkust sedavõrd hilises staadiumis, et plaanides enam sisulisi muutusi teha ei saa. Vabaihendused soovivad võimalust oma ekspertidega kaasa lüüa kõigis uue programmiperioodi töörühmades, sh keskses meetodilises töörühmas. Kogu protsessi juhtiv rahandusministeerium peab haarama kaasamisel ja informeerimisel initsiatiivi, mitte aga lükkama kogu vastust haruministeeriumitele.

EMSL tunnustas kaheksandat korda Eesti kodanikuühiskonna tegijaid

22. veebruaril andis EMSL koos Riigikogu esimehe Ene Ergmaga üle tänukirjad kodanikuühiskonna 2004. aasta parimatele tegijatele.

Tunnustatud ja tunnustajad
Vasakult: Riina Kuusik, Ivar Tallo, Katrin Viru,
Ene Ergma, Jaan Kelder, Kristina Mänd

Toonase regionaalministri Jaan Õunapuu nõunik
Merike Metstak ning Lagle Parek
hindavad Riigikogu veekvaliteeti.

**EMSLi üldkoosolek toimub
23. aprillil algusega kell 11.00
Tallinnas, Uus 5**

Vastutav väljaandja: Kairi Birk | kairi@ngo.ee
Toimetaja: Andri Maimets | andri@postimees.ee
Kujundaja: Külli Reinup | kyllir@hot.ee

Adressaat:

**Eesti Mittetulundusühingute ja
Sihtasutuste Liit**
Uus 5, 10111 Tallinn
Tel 631 1430
Faks 631 1432
E-post: info@ngo.ee

